



En l'aniversari de Pi i Margall

S'ha escaigut en aquesta setmana el trenta-setè aniversari de la mort de l'il·lustre català Francesc Pi i Margall.

La joventut catalana, arrossegada aquest any pel corrent esfereïdor del remolí que la llença a la mort, és precisament en aquest aniversari que honora amb més propietat la figura del claravident teoritzant del federalisme.

Potser aquest any, la memòria de l'egregia figura, es trobarà orfe de flors i parlaments commemoratius plens d'encarmentament; però l'Erasme del segle XIX hauria assolit amb l'afirmació categòrica de la seva mentalitat — que sempre traspuà humanisme — en el camp de batalla, l'homenatge més plaent per la seva espiritualitat sobria i austera.

Efectivament: l'home, tot sensibilitat, que sempre obri de bat a bat la seva intel·ligència a les innovacions i a les concepcions que portessin la pau als pobles torturats per l'esclavatge material, i — el que és encara més insuportable — l'espiritual, que exigeix obediència a aquells principis escolàstics inacceptables pels catalans, amb el retrunyir dels canons que avui es dispararan, contra les trinxeres enemigues, amb les lamentacions de dolor que aixecarà la fúria feixista té un homenatge tan grandios i auster com fou la seva figura, i que li correspon per complet.

I, la justesa d'aquest homenatge que aparentment sembla massa paradoxal al somriure pacífic i el posat venerable del Mestre — les concepcions del qual anaven al cor de tots els catalans —, radica, en què la tragèdia actual referma les seves concepcions i que per obra i gràcia de la gloriosa epopeia catalana passa a encarnar tot un poble.

I, hem dit abans, que Pi i Margall era l'Erasme que en el segle XIX ibèric orientava com far lluminós les mentalitats perdudes d'un conjunt de pobles que vivien debatent-se en el buit i propugnant per surar damunt un mar de passions vergonyoses, en les que Catalunya apuntava el seu ressorgiment literari, i el seu desig de llibertat, desitjant que la nostra companyia fos acceptada com alguna cosa més que una simple imatge.

Estem convençuts que Francesc Pi i Margall i Erasme estan situats en un pla d'igualtat, que juguen un paper semblant en les seves respectives èpoques.

Deiem, no fa massa temps, que Erasme encarna la lògica, la raó i la cultura veritable del seu segle. Deiem, també, que era la intel·ligència lliure de prejudicis, que s'encarava davant la complicació enorme de tota una societat, criticant-la i descobrint els seus punts dèbils per a perfeccionar-los i de Pi i Margall podem dir, copiant Stefan Zweig en parlar del geni del trànsit entre els segles XVI i XVII que: «... propugnant per allò irreconciliable aparentment; i cap esfera fou inassolible o forana al seu art conciliador; que com hauria dit Goethe era una «natura comunicativa» que sabé agafar els dos ideals més oposats: l'amor a la llibertat, particular en cada poble, i el cosmopolitisme — amb bona fe podem designar així el centralisme — per fondre'ls en un programa magnífic de fraternitat humana.

I, maldament se'n recordi que Erasme en el seu ideal sembla que vol uniformitzar els costums i la societat, ensems que Pi i Margall vol trobar una fórmula que permeti el desenvolupament de la personalitat típica de cada poble, insistirem: Per nosaltres, Erasme profundament humà, no pogué oblidar la necessitat del desenvolupament de la mentalitat particular de cada home. Per contra: afirmem que solament aspirava a agermanar aquestes mentalitats sota una aspiració cultural, general a tots els humans, aspiració que ell patentitzava en emprar per llenguatge la llengua universal per excel·lència: el llatí. I, estem convençuts que l'ideal de Pi i Margall anava a raure precisament en aquest desig de germanor que neix entre els pobles lliures i que ell presentava com necessitat entre l'esclau i el dominador.

Pi i Margall i la joventut nacionalista. Ell el Mestre venerable de la germanor. Nosaltres la joventut adulta d'un poble ben determinat que propugna precisament la finalitat de Pi i Margall. La llibertat per a mirar els pobles com un germà contempla l'altre germà.

LLUM VALLS

a mig fer i unes flors dibuixades, un tap de suro amb un cordill passat pel mig, un llibre d'escola i una llista de subscripció destinada als infants evacuats! Més enllà, mig tapada per una grossa pedra, una cistelleta de cosir, trencada dels vintets, i també per terra i cobert de pols i vigres trencats: un didalet minúscul, unes tisoretetes xates, un bocí de labor — on devia ésser l'altre bocí? un tub de llapis pels llavis, gastat — i oh la precoç coqueteria femenina! —, un paper de plata i una niteta de menys d'un pam d'alçada, amb el cap aixafat.

S'han acabat els cants i la joia dels menuts. Ara, agafats de les mans i caçats, precedits per un guàrdia, els ulls immensament oberts, passen per enmig de les runes encara fumejants de l'enrunament; i a la vista dels cossets tapats dels fins llavors companys, ploren silenciosament, quietament; i un sol primicer es dibuixa en els seus fronts de rosa i nàcar. Pobres nins! Tan nins, tan infants, tan tendres, i saber ja de la cruesa, de la inhumana cruesa d'aquesta vida de crims que ens reporta la salvatjada d'uns dementis im-perdonables!

I així, a cada casa, a cada llar una tragèdia com aquesta. El pare vellet que ha donat el millor que tenia — el fill — a la Pàtria, mentre la nora és al treball amb el qual es sosté la migrada família que són ara, resta a la llar tenint cura

del menut, del nét — de l'altre fill que té ara — i preparant el refrigeri per a dinar; i allí, estès materialment damunt del bressol i emparant amb el seu cos el del nét, l'avi, el bon avi que ja donà el millor que tenia per a la Pàtria, dona ara també la seva vida per salvar el millor que té: el nét.

I aquella mare — vídua — que amb afany i estalvis ha fet grans, homes, els dos fills que tenia i que anà somrient a acomiadar-los quan marxaren a defensar la Pàtria i que els dos havien caigut en holocaust a ella, que servava la modesta llar com l'altar preat, l'estoig sagrat que li recordava a totes hores el tresor que havia vist néixer i créixer: els seus dos herois, ara, muda, els braços al llarg del cos, contempla les runes de les parets tan estimades.

Es un poble en guerra, un poble atacat bàrbarament, sense motiu ni ocasió.

Mentre, al París alegre i confiat, uns... senyors que es diuen representants de França i d'Anglaterra, es reuneixen — diuen també — per tractar de la guerra italo-alemanya-panyola. Però el nostre problema de vida i de mort no mereix més atenció que la que deuen haver dedicat a comentar les últimes curses de cavalls i la puja i baixa de tals o tals altres accions de certes explotacions que pagant el poble, se'n beneficien ells personalment, i de les atencions que certa dama de l'aristocràcia dispensa a tal o tal senyor.

Recepcions, banquets, festes, xampany, llums, trajes elegants, perfums cars, camises emmidonades, fraes impecablement planxats i negres, cotxes d'últim model.

I Espanya?

Ah, sí, Espanya, cert, Espanya, Espanya... — Un moment: una altra copa de xampany, senyor. — Espanya, oh, un gran país Espanya! Aquell sol tan ardent, els taronjers valencians, els «toros»; i heus aquí que no n'hem vist mai cap de cursa de «toros»! hauré d'anar-hi. — Un moment si us plau: Senyora, ¿em feu l'alt honor d'acompanyar-me uns moments a la terrassa? L'atmosfera del saló és una mica densa.

I Espanya segueix el seu camí de lluita, de guerra a mort, de traïcions, d'assassinats. Però ells ho han dit: un gran país Espanya. I Espanya, tots els pobles d'Ibèria, un bon dia acabaran amb la fera que els vol anihilar i es

presentaran a les portes d'aquests grans salons de la inconsciència europea a demanar comptes del crim que perpetren aquests... senyors que es diuen representants de les democràcies i que fan el joc al feixisme. I, ah, llavors, aquests homes rostres de les trinxeres i les dones que han perdut els nins entre les runes dels bombardeigs, treuran d'aquests salons la hipocresia i la llavor feixista que hi impera i hi faran onejar la bandera de la vertadera Democràcia. Serà una mica tacada de sang, d'aquesta sang generosa que es vessa del nostre sol, com el xampany devia sortir impetuosament de les botelles i emplenar les copes de les dames d'aquests... senyors, aquests dies passats que digueren reunir-se a París els representants de França i d'Anglaterra per vengonya i escarni del món civilitzat.

ANTONIA ABELLO

UN BON EXEMPLE

Un bon amic nostre que resideix fa molts anys a París, ha vingut a la nostra ciutat per un dolorós afer de família. Hem tingut ocasió d'estrenyar la seva mà després de cinc anys llargs de la nostra darrera entrevista.

Fem república de sempre i catalanista convençut, no tardà en parlar amb emoció i entusiasme de la nostra lluita per la llibertat. Lligat estretament per l'afecte als seus i els interessos radicats al país on ha creat una llar, no és dels que oblidà fàcilment la pàtria catalana. Ha sofert dolorosament durant els primers temps de la revolta militar en constatar la incomprensió injusta de què persistentment érem víctimes i ell mateix es trobava desorientat per l'allau d'una propaganda interessada en ofegar el nostre dret sota un munt de baixeses calunioses.

Promptament, però, reaccionà i procurà posar-se en contacte directe amb els bons amics que aquí tenia i, veridicament informat, posà tota l'ànima en fer reaccionar als altres. Tots els seus modestos mitjans foren esmerçats en la noble tasca, i avui en què la veritat ha vingut obrintse pas i un corrent d'opinió, cada dia en augment, es compenetra amb la nostra lluita i exigeix dels poders de la veïna república el suport i ajut per a les nostres poblacions civils i adhuc el reconeixement del que en dret ens pertoca i ens ha estat negat constantment amb el més gran menyspreu pels principis de justícia, avui, diem, recorda els seus primers passos en l'esforç per a contribuir al restabliment de la veritat ultratjada.

Ens parla amb molt calor d'una bona amigueta seva, una companya de treball, que des del primer moment va sentir-se sorpresa per les seves emocionades veritats relatives als sentiments dels catalans i de tots els bons defensors de la República espanyola, de com nosaltres ens veiem obligats a defensar-nos de l'agressió canallesca de tot un exèrcit despitat per suposades agressions d'una República to-

lerant i respectuosa per demés, de un clergat ensoberbit i dominador, de totes les oligarquies caciquils que de temps venien ofegant tot esperit de llibertat i de justícia, en resum, d'uns grups privilegiats i d'unes castes que es sentien mortalment ofeses pel fet de què la República tímida-ment maldés per l'emancipació moral, cultural i material del poble.

La bona franceseta quedà especialment impressionada pel fet de què uns homes que es deien nacionalistes patriotes cometessin el crim i l'aberració absurda de portar a africans semisalvatges per tal de massacrar a compatriotes amb la sola finalitat de defensar uns interessos. Aquella noia es convertí en la més eficaç col·laboradora del nostre amic, fins al punt de què abans de crear-se cap comitè d'ajut a Espanya, la seva tasca i entusiasme assolí l'obtenció d'una quota setmanal en el taller que li permeté reunir des del primer moment una quantitat mensual que no ha fallat ni una sola vegada.

Tan bon punt quedà organitzat l'ajut a la República per mitjà de comitès i comissions, la seva tasca ha vingut augmentant i desenvolupant-se, i avui dia és el seu esforç un dels més eficaços entre els innombrables que venen portant-se a terme en la regió parisenca.

Ens prometé el nostre amic que podríem a no tardar estrenyar la mà de la bona amiga i entusiasta col·laboradora, ja que ell i d'altres companys farien el possible per tal que pogués portar a cap un dels seus més fervents desigs, el visitar l'Espanya lleial, i per damunt de tot la nostra Catalunya. En una de les remeses de quevitres que es troben a punt d'arribar a la nostra ciutat, vindrà ella com a delegada, i no cal dir amb quina fervent emoció ens proposem donar-li la més cordial benvinguda.

GENÍS

UNA ESTONA D'HUMOR

ELS CAPELLANS XIROIS

Mossèn Carllots, rector de Castellserà, que parlàvem l'altre dia; en una ocasió que la seva majordona se li posà malalta, d'una malaltia molt cançonera, determinà prendre serventa, i com que a la seva parroquia, d'entre les filigreses no en trobà cap que l'abellís, perquè la que no tenia un tap tenia una tara; determinà cercar-la fora vila, en un poble proper que segons bones referències, en una masia, n'hi havia una que reunia totes les condicions exigides pel mossèn.

Aquesta, era una massa joventeta, — de setze a disset anys —, i amb un pamet de cara que els àngels hi cantaven.

Bruna, revinguda com una poma, i amb uns davants, que feien rodar el cap, i, sobretot, era molt bleda.

Aquesta condició era la que més entusiasma al senyor rector. Com més bleda millor...

Però la Pauleta, — que aquest era el seu nom —, no ho era tant de bleda, que el mossèn en restà meravellat.

Es traslladà a l'esmentada masia, a entrevistar-se amb la mare de la noia, — una beata tan bleda com la filla, — a demanar-li que volgués concedir permís a la Pauleta, per anar a assistir a la màrtir, donar cura d'ell, i endegar la rectoria, per a mentre durés la malaltia de la seva companya, puix que la Pauleta, era una noia que li convenia per la seva bondat i ésser bona feïnera.

La vella no li posà cap obstacle, ans al contrari, l'entusiasma que la seva filla pogués exercir aquell càrrec que tantes noies li haurien d'envejar, i li prometé que la Pauleta, hi aniria a l'endemà al matí a prendre possessió convenientment ensinistrada, i ben aconsellada per ella pel bon èxit de la contesa.